

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma (E 36/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Euroopan komissio julkaisi 11.3.2020 kiertotalouden toimintasuunnitelman otsikolla Puhtaamman ja kilpailukykyisemmän Euroopan puolesta. Toimintasuunnitelma sisältää komission suunnitelmat kiertotalouden kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi ja tavoittelee systeemisen tason muutosta kohti kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. Toimintasuunnitelma on kunnianhimoinen ja kattava kiertotalouspaketti. Keskeiseksi muutosvoimaksi komissio nostaa tuotepolitiikan ja kestävä tuotesuunnittelun. Toimenpiteitä kohdistetaan paljon resursseja käyttäviin toimialoihin kuten elektroniikka ja tieto- ja viestintätekniikka, akut ja ajoneuvot, pakkaukset, muovit, tekstiilit ja huonekalut, rakentaminen ja rakennukset sekä elintarvikkeet, vesi ja ravinteet. Lisäksi toimia kohdistetaan vaikutuksiltaan merkittäviin välituotteisiin, kuten teräs, sementti ja kemikaalit.

Kiertotalouden toimintasuunnitelma on yksi keino toteuttaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita ilmastoneutraalista, resurssitehokkaasta, oikeudenmukaisesta ja kestävästä Euroopasta. Kiertotalous muodostaa perustan teollisuuden modernisoinnille ja toimintasuunnitel-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

malla onkin läheinen yhteys EU:n uuteen teollisuusstrategiaan, jonka kolme painopistettä ovat kilpailukyky, ilmastoneutraalisuus ja digitaalisuus. Näihin kumpaankin tiedonantoon sisältyy samoja aloitteita koskien mm. akkujen sääntelyä, elektroniikan kierrätettävyyttä, EU:n tekstiilistrategiaa sekä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä.

Komissio ehdottaa toimintasuunnitelman liitteessä 35 toimenpidettä koskien lainsäädäntöaloitteita, strategioita ja muita ohjaukeinoja ja politiikkatoimia. Nämä liitteen toimenpiteet on listattu tässä sisällön kuvauksessa kunkin alaluvun loppuun.

Kestävä tuotepolitiikka

Kestävien tuotteiden suunnittelu

Komission tiedonannossa kestävä tuotepolitiikan toimenpiteitä suunnataan tuotteiden koko arvokeijuun materiaaleista ja tuotantotavoista, palvelukonsepteista kulutukseen ja turvalliseen kierrätykseen. Keskeisessä roolissa on kestävä tuotesuunnittelu, koska tuotesuunnittelulla voidaan vaikuttaa jopa 80 prosenttiin tuotteen koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista.

Komissio aikoo valmistella kestävä tuotepolitiikkaa koskevaa lainsäädäntöaloitteen. Tavoitteena on luoda vaikuttava tuotepoliittinen kehys, jonka ansiosta kestävästä tuotteista, palveluista ja liiketoimintamalleista tulee uusi normaali ja kulutustottumukset muuttuvat siten, ettei jätettä synny. Lisäksi halutaan varmistaa korkealaatuisille kierrätysmateriaaleille hyvin toimivat EU:n sisämarkkinat. Komissio ehdottaa kestävä tuotepolitiikan ohjauksen ytimeksi ekosuunnitteludirektiivin laajentamista energiaan liittyvien tuotteiden ulkopuolelle, jotta ekosuunnittelukehystä voitaisiin soveltaa mahdollisimman monenlaisiin tuotteisiin ja edistää kiertotalouden mukaista suunnittelua. Komissio aikoo vahvistaa tuotteiden kestävyysperiaatteiden soveltamista täydentävillä lainsäädäntöehdotuksilla, parantamalla nykyisen sääntelyn yhdenmukaisuutta ja luomalla eurooppalaisen kiertotalouden tietopankin (European Circular Dataspace). Toimenpiteitä suunnataan sekä yrityksille että kuluttajille ja julkisille hankkijoille ja niiden tavoitteena on:

- parantaa tuotteiden kestävyttä, uudelleenikäytettävyyttä, päivitettävyyttä ja korjattavuutta, puuttua vaarallisten kemikaalien esiintymiseen tuotteissa ja lisätä energia- ja resurssitehokkuutta;
- lisätä kierrätysmateriaalien osuutta tuotteissa varmistuen samalla tuotteiden suorituskyky ja turvallisuus;
- parantaa mahdollisuuksia uudelleenvalmistukseen ja laadukkaaseen kierrätykseen;
- pienentää tuotteiden hiili- ja ympäristöjalanjälkiä;
- rajoittaa kertakäyttöisyyttä ja torjua tuotteiden ennen aikaista vanhenemista;
- ottaa käyttöön myymättä jääneiden kestokulutustavaroiden hävityskielto;
- edistää tuote palveluna -malleja tai muita malleja, joissa tuotteen omistus tai vastuu sen suorituskyvystä säilyy valmistajalla koko tuotteen elinkaaren ajan; ja
- hyödyntää digitaalisen teknologian tarjoamia mahdollisuuksia, kuten digitaalisia tuotepasseja ja -selosteita.

Kuluttajien ja julkisten hankkijoiden vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Komissio ehdottaa EU:n kuluttajalainsäädännön tarkistamista sekä mm. seuraavia toimia ja tavoitteita kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien ja kestävien valintojen lisäämiseksi:

- kuluttajille luotettavaa ja merkityksellistä tietoa tuotteista, niiden käyttöiästä, korjauspalveluista, varaosista ja korjauskäsikirjoista;
- kuluttajien suojelua viherpesulta ja tuotteiden ennenaikaiselta vanhenemiselta;
- uusi ”korjattamisoikeus” (right to repair) sekä varaosien saatavuus ja korjattamismahdollisuuksien sekä palvelujen päivittämisoikeus, joka kohdistetaan ensi vaiheessa elektroniikka- ja IT-tuotteille;
- vähimmäisvaatimukset tuotteiden kestävyysmerkinnoille ja ympäristöväitteille, joiden tulee perustua ympäristöjalanjälkiä koskeviin menetelmiin (mm. EU-ympäristömerkin taustalla); ja
- ympäristöä säästävillä julkisilla hankinnoilla pakolliset vähimmäiskriteerit ja – tavoitteita ja raportointivelvollisuus vihreiden hankintojen toteutumisen seuraamisesta, sekä julkisten hankkijoiden ilmasto- ja ympäristöaloite kannustamaan vihreitä hankintoja.

Kierto tuotantoprosesseissa

Komission tavoitteena on kiertotalouden edistämällä vahvistaa laajempaa muutosta kohti ilmastoneutraalia, resurssitehokasta ja kilpailukykyistä tuotantomallia. Yhdessä teollisuusstrategiassa asetettujen tavoitteiden kanssa komissio aikoo lisätä materiaalien kiertoa tuotantoprosesseissa mm. seuraavin toimin:

- arvioimalla teollisuuden päästödirektiivin uudelleentarkastelussa vaihtoehtoja kiertotalouden edistämiseksi teollisuusprosesseissa;
- kehittämällä teollisille symbiooseille yritysvetoisen raportointi- ja sertifiointijärjestelmän;
- tukemalla kestävää ja kiertotalouteen perustuvaa biopohjaista sektoria toteuttamalla biotalouden toimintasuunnitelman;
- edistämällä digitaalisen teknologian käyttöönottoa materiaalien seurannassa ja jäljitettävyydessä;
- rekisteröimällä EU:n ympäristöteknologian varmennusjärjestelmä EU:n sertifiointimerkiksi; ja
- edistämällä PK-yritysstrategialla pk-yritysten välistä kiertotalousyhteistyötä.

KESTÄVÄ TUOTEPOLIITTINEN KEHYS	
Lainsäädäntöehdotus kestävää tuotepoliitikkaa koskevasta aloitteesta	2021
Lainsäädäntöehdotus kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä	2020
Lainsäädäntö- ja muut toimenpiteet uuden ”korjattamisoikeuden” vahvistamiseksi	2021
Lainsäädäntöehdotus ympäristöväittämien perustelemisesta	2020

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

KESTÄVÄ TUOTEPOLIITTINEN KEHYS	
Ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevat pakolliset kriteerit ja tavoitteetala-kohtaisessa lainsäädännössä ja ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevanpakollisen raportoinnin asteittainen käyttöönotto	Vuodesta 2021
Teollisuuden päästödirektiivin uudelleentarkastelu sekä kiertotalouden käytäntöjensi-sällyttäminen tuleviin parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa koskeviinvertailuasias-kirjoihin	Vuodesta 2021
Teollisia symbiooseja koskevan raportointi- ja sertifiointijärjestelmän käyttöönotto	2022

Keskeisten tuotteiden arvoketjut

Komissio ehdottaa toimenpiteiden kohdistamista paljon resursseja käyttäviin toimialoihin, jotta tuetaan ilmastoneutraaliustavoitetta ja EU:n teollisuusstrategiaa sekä tulevia biodiversiteetti-, Pelloilta pöytään – ja metsästrategioita. Toimialoihin kohdistuvat keskeiset toimenpiteet on listattu alla.

Elektroniikka ja tieto- ja viestintätekniikka

Komissio korostaa muutostarpeita sähkö- ja elektroniikkalaitteiden arvoketjussa, jotta näihin tuotteisiin sisältyvä arvo ja materiaalit säilyisivät pidempään käytössä korjauksen, huollon ja päivitettävyyden avulla ja jätettä syntyisi huomattavasti vähemmän. Komissio ehdottaa kiertoelektroniikka-aloitetta, jolla edistettäisiin tuotteiden käyttöiän pidentämistä. Komissio aikoo valmistella ekologista suunnittelua koskevan työsuunnitelman, jossa tarkastellaan tuotesuunnitteluun vaikuttamista mm. ekosuunnitteludirektiiviin liittyvin toimenpitein ja mahdollisten vapaaehtoisten sopimusten avulla. Komissio ehdottaa kiertoelektroniikkaaloitteeseen lisäksi mm. seuraavia toimia:

- uuden ”korjauttamisoikeuden” mukaan lukien päivitysoikeuden kohdistaminen elektroniikkaan ja tieto- ja viestintätekniikkaan;
- matkapuhelinten ja muiden vastaavien laitteiden yhdenmukaistaminen ja kestävyysparantaminen;
- sähkö- ja elektroniikkalaiteromun keräyksen ja käsittelyn parantaminen mm. harkitsemalla EU:n laajuisen vastaanottojärjestelmän kehittämistä; ja
- vaarallisten aineiden käytön rajoittamista sähkö- ja elektroniikkalaitteissa koskevien EU:n sääntöjen uudelleentarkastelu ja ohjeistus yhdenmukaisuuden parantamiseksi mm. REACH-asetuksen ja ekosuunnitteludirektiivin kanssa.

Akut ja ajoneuvot

Liikkumisen sähköistymisen myötä ajovoima-akkujen koko arvoketjun kestävyys ja kiertotalouden mukaisuus ovat entistä tärkeämpiä. Komissio ehdottaa uutta akkuja koskevaa sääntelykehystä, joka perustuu paristo- ja akkudirektiivin uudelleenarviointiin, ja siinä otetaan huomioon seuraavat seikat:

- kierrätysmateriaalien osuutta koskevat säännöt ja toimenpiteet, joilla parannetaan kaikkien akkujen keräys- ja kierrätysastetta, varmistetaan arvokkaiden materiaalien talteenotto sekä opastetaan kuluttajia;

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

- ei-ladattavien paristojen ja akkujen käytöstä luopuminen asteittain, jos vaihtoehtoja niille on olemassa; ja
- akkuja koskevat kestävyys- ja avoimuusvaatimukset, joissa otetaan huomioon akkujen valmistuksen hiilijalanjälki, raaka-aineiden eettinen hankinta ja toimitusvarmuus sekä uudelleenikäytön ja kierrätyksen helpottaminen.

Ajoneuvojen osalta komissio aikoo ehdottaa romuajoneuvoja koskevien sääntöjen tarkistamista, jotta mm. suunnittelussa otettaisiin paremmin huomioon loppukäsittely, kierrätetyn materiaalin osuutta lisättäisiin ja parannettaisiin kierrätyksen tehokkuutta. Komission tulevassa kestävä ja älykästä liikkuvuutta koskevassa strategiassa korostetaan mm. tuotteet palveluina –ratkaisuja, primäärimateriaalien kulutuksen vähentämistä, kestävien vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttämisestä, käyttö- ja kuormitusasteiden kasvattamista sekä jätteen synnyn ehkäisemistä.

Pakkaukset

Komissio aikoo varmistaa, että kaikkia EU:n markkinoilla olevia pakkauksia voi käyttää uudelleen tai kierrättää taloudellisesti kannattavalla tavalla vuoteen 2030 mennessä. EU-markkinoille hyväksyttäviä pakkauksia koskevia pakollisia vaatimuksia vahvistetaan. Tavoitteena on, että:

- vähennetään (yli)pakkaamista ja pakkausjätteitä;
- edistetään tuotesuunnittelulla pakkausten uudelleenkäyttöä ja kierrätettävyyttä;
- harkitaan pakkausmateriaalien monimutkaisuuden vähentämistä mm. rajoittamalla käytettyjen materiaalien ja polymeerien määrää;
- tarkastellaan mahdollisuutta ottaa käyttöön EU:n laajuiset merkinnät helpottamaan pakkausjätteen asianmukaista erottelua;
- vahvistetaan säännöt, jotka koskevat muiden muovimateriaalien kuin PET-muovin turvallista kierrätystä elintarvikepakkausmateriaaleihin; ja
- tuetaan juomavesidirektiivin vaatimusten täytäntöönpanoa, jotta juomakelpoista hanavettä olisi saatavilla julkisissa tiloissa, mikä vähentää pullotetun veden käyttöä ja pakkausjätteen syntymistä.

Muovit

Komissio vahvistaa EU:n muovistrategian toimeenpanoa ja ehdottaa mm. kierrätysmateriaalien osuutta koskevia pakollisia vaatimuksia ja jätteen vähentämistoimenpiteitä keskeisille tuotteille, kuten pakkauksille, rakennusmateriaaleille ja ajoneuvoille. Lisäksi komissio aikoo puuttua mikromuovien esiintymiseen ympäristössä seuraavin toimin:

- rajoitetaan tarkoituksellisesti lisättyjä mikromuoveja;
- kehitetään mikromuovien tahatonta päätymistä ympäristöön koskevia merkintä-, standardointi-, sertifiointi- ja sääntelytoimenpiteitä sekä mikromuovien talteenottoa;
- kehitetään menetelmiä etenkin renkaista ja tekstiileistä tahattomasti ympäristöön päätyvien mikromuovien mittaamiseksi sekä yhdenmukaistetaan tietoja meriveden mikromuovipitoisuuksista; ja
- vahvistetaan tieteellistä tietoa mikromuovien riskeistä ja esiintymisestä.

Komissio aikoo laatia toimintakehyksen, joka koskee biopohjaisten muovien hankintaa, merkintöjä ja käyttöä. Lisäksi komissio ehdottaa biohajoaville tai kompostoituville muoveille kriteereitä

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

tä, joiden tavoitteena on varmistaa, ettei tuotteen merkitseminen ”biohajoavaksi” tai ”kompostoitavaksi” johda kuluttajia harhaan siten, että aiheutuu muoviroskaantumista.

Komissio aikoo varmistaa kertakäyttöisiä muovituotteita ja kalastusvälineitä koskevan direktiivin toimeenpanoa ja turvata sisämarkkinoiden toimintaa mm. kehittämällä direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden yhdenmukaista tulkintaa ja laatimalla tuotteiden kierrätysmateriaalien osuuden mittaamista koskevat säännöt.

Tekstiilit

Komissio aikoo valmistella toimialan ja sidosryhmien kanssa yhteistyössä kokonaisvaltaisen EU:n tekstiilistrategian, jolla tavoitellaan muutosta koko tekstiilialan arvoketjuun. Strategian tavoitteena on vahvistaa teollisuuden kilpailukykyä ja innovointia, edistää kestävien ja kiertoon perustuvien tekstiilien markkinoita, puuttua pikamuodin aiheuttamiin ongelmiin ja edistää uusia liiketoimintamalleja. Komissio ehdottaa, että strategia sisältää mm. seuraavia toimenpiteitä:

- laajennetaan ekosuunnittelua tekstiilien tuotesuunnitteluun, varmistetaan uusioraaka-ainesten käyttöönotto, puututaan vaarallisten kemikaalien esiintymiseen, vahvistetaan kuluttajien mahdollisuuksia kestäviin valintoihin ja uudelleenkäyttö- ja korjauspalvelujen saamiseen;
- kehitetään kannustimia ja tukea tuote palveluna -liiketoimintamalleille ja kiertoon perustuville materiaaleille ja tuotantoprosesseille;
- annetaan ohjeita poistotekstiilien korkean erilliskeräystason saavuttamiseksi, joka on toteuttava jäsenvaltioissa vuoteen 2025 mennessä; ja
- edistetään tekstiilien lajittelua, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä myös innovoinnin avulla ja edistetään teollisia sovelluksia ja sääntelytoimenpiteitä, kuten laajennettua tuottajavastuuta.

Rakentaminen ja rakennukset

Komissio aikoo käynnistää kestävästä rakennettua ympäristöä koskevan strategian, jonka tavoitteena on edistää kiertotalouden periaatteita rakennusten koko elinkaaren ajan esimerkiksi seuraavin toimin:

- rakennustuoteasetuksen tarkistamisella parannetaan tuotteiden kestävyyttä sekä otetaan mahdollisesti käyttöön kierrätysmateriaalien osuutta koskevia vaatimuksia tiettyjen rakennustuotteiden osalta ottaen huomioon niiden turvallisuus ja toimivuus;
- edistetään toimia, joilla parannetaan rakennusten kestävyyttä ja muunneltavuutta suunnitteluvaiheessa sekä kehittämällä rakennusten digitaalisia tuoteselosteita;
- käytetään Level(s)-välinettä elinkaariarvioinnin sisällyttämiseksi julkisiin hankintoihin ja EU:n kestäväan rahoituskehikseen ja tutkitaan, onko asianmukaista asettaa hiilidioksidipäästöjen vähentämistavoitteita, sekä mahdollisuuksia hiilidioksidin varastointiin;
- harkitaan EU:n lainsäädännössä asetettujen materiaalien hyödyntämistavoitteiden tarkistamista rakennus- ja purkujätteen ja sen materiaali-kohtaisten jakeiden osalta; ja
- edistetään aloitteita kaivetun maa-aineksen turvallisen, kestävä ja kiertotalouteen perustuvan käytön lisäämiseksi sekä pilaantuneen maaperän kunnostamiseksi.

Komissio muistuttaa lisäksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan kuuluvasta korjausrakentamisen aloitteesta, jolla parannetaan rakennusten energiatehokkuutta, muuntojoustavuutta ja käyttöastetta sekä pidennetään käyttöikä. Rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistavoitteiden kehit-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

tämisessä kiinnitetään erityistä huomiota eristysmateriaaleihin, jotka tuottavat kasvavaa jätevir-
taa.

Elintarvikkeet, vesi ja ravinteet

Komissio nostaa esille, että kiertotalouden avulla voidaan merkittävästi vähentää luonnonvaro-
jen käytön haitallisia ympäristövaikutuksia ja edistää luonnon monimuotoisuuden ja luonnonpää-
oman ennallistamista Euroopassa. Komissio pyrkii varmistamaan uusiutuvien biopohjaisten ma-
teriaalien kestävyttä biotalousstrategian ja -toimintasuunnitelman mukaisilla toimilla.

Komissio aikoo ehdottaa ruokahävikin vähentämistavoitetta yhtenä keskeisenä toimenä EU:n tu-
levassa Pelloilta pöytään -strategiassa, jossa käsitellään kattavasti elintarvikkeiden arvoketjua.
Komissio harkitsee myös erityisiä toimenpiteitä elintarvikkeiden jakelun ja kulutuksen kestävyyy-
den parantamiseksi esimerkiksi korvaamalla kertakäyttöiset pakkaukset, astiat ja ruokailuväli-
neet uudelleenkäytettävillä tuotteilla.

Komissio aikoo helpottaa veden uudelleenkäyttöä ja vesitehokkuutta teollisissa prosesseissa. Uu-
della veden uudelleenkäyttöasetuksella edistetään kiertotalouteen perustuvia toimintamalleja
maataloudessa. Komissio laatii myös ravinnehuoltosuunnitelman, jotta voidaan varmistaa ravin-
teiden kestävämpi käyttö ja edistää kierrätysravinteiden markkinoita. Komissio harkitsee myös
jätevesien käsittelystä ja puhdistamolietteestä annettujen direktiivien uudelleentarkastelua.

KESKEISTEN TUOTTEIDEN ARVOKETJUT	
Kiertoelektroniikka-aloite, yleislaturiratkaisu ja palkkiojärjestelmät vanhojenlaitteiden palauttamiseksi	2020/2021
Vaarallisten aineiden käytön rajoittamista sähkö- ja elektroniikkalaitteissa koskevan direktiivin uudelleentarkastelu ja ohjeistus sen yhteyksien selventämiseksi REACHasetukseen ja ekosunnitteluvaatimuksiin	2021
Ehdotus uudeksi akkuja koskevaksi sääntelykehikseksi	2020
Romuaajoneuvoja koskevien sääntöjen uudelleentarkastelu	2021
Jäteöljyjen asianmukaista käsittelyä koskevien sääntöjen uudelleentarkastelu	2022
Uudelleentarkastelu pakkauksia koskevien olennaisten vaatimusten vahvistamiseksi ja (yli-) pakkaamisen ja pakkausjätteen vähentämiseksi	2021
Kierrätysmuovien osuutta koskevat pakolliset vaatimukset ja muovijätteen vähentämistoimenpiteet keskeisille tuotteille kuten pakkauksille, rakennusmateriaaleille ja ajoneuvoille	2021/2022
Tarkoituksellisesti lisättyjen mikromuovien rajoittaminen ja mikromuovien tahatontapäätymistä ympäristöön koskevat toimenpiteet	2021
Toimintakehys biopohjaisille muoveille ja biohajoaville tai kompostoitaville muoveille	2021

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

KESKEISTEN TUOTTEIDEN ARVOKETJUT	
EU:n tekstiilistrategia	2021
Kestävää rakennettua ympäristöä koskeva strategia	2021
Aloite kertakäyttöisten pakkausten, astioiden ja ruokailuvälineiden korvaamiseksi uudelleenkäytettävillä tuotteilla elintarvikepalveluissa	2021

Vähemmän jätettä ja enemmän arvoa

Tehostettu jätetuoltopolitiikka jätteen syntymisen ehkäisemisen ja kierrätyksen tukemiseksi

Komissio korostaa, että kestävän tuotepolitiikan käyttöönotto ja siihen liittyvät lainsäädäntöaloitteet ovat keskeisiä toimia, joilla ehkäistään jätteen syntymistä. Lisäksi komissio aikoo vahvistaa EU:n jätelainsäädännön toimeenpanoa sekä uudistamista. Esimerkiksi akkuja, pakkauksia, romuajoneuvoja ja elektronisten laitteiden sisältämiä vaarallisia aineita koskevaa EU:n lainsäädäntöä ehdotetaan tarkistettavan jätteen syntymisen ehkäisemiseksi, kierrätysmateriaalien osuuden kasvattamiseksi, turvallisempien ja puhtaampien jätevirtojen edistämiseksi ja laadukkaan kierrätyksen varmistamiseksi.

Lisäksi komissio aikoo esittää jätteiden vähentämistavoitteita tietyille jätejakeille, tehostaa laajennettua tuottajavastuuta koskevien vaatimusten täytäntöönpanoa, tarjota kannustimia ja kannustaa jätteiden kierrätystä koskevien tietojen ja hyvien käytäntöjen jakamiseen. Tavoitteena on puolittaa kierrättämättä jäävän yhdyskuntajätteen määrä vuoteen 2030 mennessä.

Jätteen erilliskeräyksen tehostamiseksi komissio aikoo ehdottaa jätteiden erilliskeräysjärjestelmien yhdenmukaistamista. Ehdotuksessa käsitellään erityisesti erilliskeräysmallien tehokkaimpia yhdistelmiä, erilliskeräyspisteiden tiheyttä ja käytettävyyttä, jäteastioiden yhteisiä värejä, tärkeimpien jätetyyppien yhdenmukaistettuja symboleita, tuotemerkintöjä, tiedotusta ja taloudellisia ohjauskeinoja. Siinä pyritäisiin myös edistämään standardointia ja laadunhallintajärjestelmien käyttöä, jotta voidaan varmistaa tuotteissa ja erityisesti elintarvikepakkausmateriaaleissa käytettäväksi tarkoitettujen kerätyn jätteen laatu.

Komissio on huolissaan siitä, että puolet jäsenvaltioista on vaarassa jäädä jälkeen vuoden 2020 tavoitteesta, jonka mukaan 50 prosenttia yhdyskuntajätteestä on kierrätettävä. Komissio aikoo järjestää korkean tason keskusteluita kiertotaloudesta ja jätteestä sekä tehostaa yhteistyötä jäsenvaltioiden, alueiden ja kaupunkien kanssa EU:n varojen hyödyntämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. Komissio käyttää tarvittaessa myös täytäntöönpanovaltuuksiaan.

Kiertotalous ja kemikaalit

EU:n kemikaalipolitiikka ja -lainsäädäntö, etenkin REACH-asetus, tukevat siirtymistä turvalliseen suunnittelumalliin (safe-by-design) korvaamalla asteittain haitalliset kemikaalit kansalaisten ja ympäristön suojelun parantamiseksi. Uusioraaka-aineiden turvallisuus voi kuitenkin edelleen vaarantua esimerkiksi silloin, kun kierrätetyissä raaka-aineissa esiintyy kiellettyjä aineita.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Komissio aikoo ottaa käyttöön seuraavia toimia lisätäkseen luottamusta uusioraaka-aineiden käyttöön:

- tukea ratkaisujen kehittämistä korkealaatuiseen lajitteluun ja epäpuhtauksien poistamiseen jätteistä, mukaan lukien satunnaisesta kontaminaatiosta johtuvat epäpuhtaudet;
- kehittää menetelmiä terveyden tai ympäristön kannalta haitallisten aineiden esiintymisen minimoimiseksi kierrätetyissä materiaaleissa ja niistä valmistetuissa tuotteissa;
- kehittää yhdenmukaistettuja järjestelmiä niiden aineiden seuraamiseksi ja hallitsemiseksi tuotteissa ja jätteissä, jotka on määritelty erityistä huolta aiheuttaviksi tai muuten ongelmalliseksi joko terveysvaikutusten tai kierrätyksen näkökulmasta;
- ehdottaa pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskevan asetuksen liitteiden muuttamista tieteen ja tekniikan kehityksen sekä Tukholman yleissopimuksen mukaisten kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti; ja
- parantaa vaarallisen jätteen luokitusta ja jätehuoltoa.

Tulevassa kestävyttä edistävässä kemikaalistrategiassa käsitellään tarkemmin kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädännön välistä rajapintaa ja vahvistetaan synergioita kiertotalouden kanssa.

Hyvin toimivien EU:n markkinoiden luominen uusioraaka-aineille

Komissio parantaa uusioraaka-aineiden markkinoita eri toimilla, kuten kierrätettyjen materiaalien osuutta tuotteissa koskevien vaatimusten käyttöönotolla. Komissio aikoo lisäksi toteuttaa seuraavia toimia, jotta luodaan hyvin toimivat sisämarkkinat uusioraaka-aineille:

- arvioida mahdollisuuksia kehittää tietyille jätevirroille jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat EU:n laajuiset kriteerit (end-of-waste -kriteerit);
- vahvistaa standardoinnin roolia kansallisella, eurooppalaisella ja kansainvälisellä tasolla käynnissä olevan standardointityön jatkuvan arvioinnin pohjalta;
- soveltaa hyvissä ajoin rajoituksia, jotka koskevat erityistä huolta aiheuttavien aineiden käyttöä tuotteissa; ja
- arvioida mahdollisuutta perustaa keskeisten uusiomateriaalien markkinoiden seurantakeskus.

Jätteiden vienti EU:sta

Jätteiden maailmamarkkinat ovat muuttuneet viime vuosina, ja jätteiden laittomat siirrot aiheuttavat edelleen huolta. Komissio aikoo ryhtyä toimiin varmistaakseen, että EU ei siirrä jätteisiin liittyviä ongelmia EU:n ulkopuolisiin maihin. Uusiomateriaalien tuotesuunnittelua, laatua ja turvallisuutta sekä niiden markkinoiden parantamista koskevilla toimilla edistetään sitä, että ”kierrätetty EU:ssa” merkki toimii laatuvaatimukset täyttävien uusiomateriaalien merkinä.

Komissio esittää jätteiden siirtoa koskevien EU:n sääntöjen uudelleentarkastelua helpottaakseen jätteen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä EU:ssa. Samalla pyritään rajoittamaan sellaisten jätteiden vientiä EU:n ulkopuolisiin maihin, joilla on siellä haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia, tai joita voidaan käsitellä EU:ssa. Komissio tukee myös monenvälisiä, alueellisia ja kahdenvälisiä toimenpiteitä, joilla torjutaan ympäristörikoksia erityisesti laittoman viennin ja laittoman kaupan osalta, tehostetaan jätteiden siirtojen valvontaa sekä parannetaan jätteiden kestävää käsittelyä näissä maissa.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

VÄHEMMÄN JÄTETTÄ, ENEMMÄN ARVOA	
Jätteiden vähentämistavoitteet tietyille jätevirroille ja muut jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet	2022
EU:n laajuinen yhdenmukaistettu malli jätteiden erilliskeräystä varten ja merkinnät erilliskeräyksen helpottamiseksi	2022
Menetelmät huolta aiheuttavien aineiden esiintymisen jäljittämiseksi ja minimoimiseksi kierrätetyissä materiaaleissa ja niistä valmistetuissa esineissä	2021
Huolta aiheuttavien aineiden esiintymistä koskevat yhdenmukaistetut tietojärjestelmät	2021
Arvioidaan mahdollisuuksia kehittää jätteenkierron päättymistä (end-of-waste) ja sivutuotteita koskevat EU:n laajuiset kriteerit	2021
Jätteiden siirtoja koskevien sääntöjen uudelleentarkastelu	2021

Ihmisten, alueiden ja kaupunkien hyväksi toimiva kiertotalous

Komissio aikoo vauhdittaa kiertotalouteen siirtymistä ja parantaa sen edellytyksiä luoda työpaikkoja ja vahvistaa alueita niin osaamiseen ja koulutuksen panostamalla kuin myös erilaisten investointi- ja muiden rahastojen avulla. Kiertotalouden edellyttämää uutta osaamista ja taitoja komissio tukee päivittämällä mm. osaamisohjelmaa ja tukemalla koulutusjärjestelmiä, elinikäistä oppimista ja sosiaalista innovointia Euroopan sosiaalirahasto plussasta. Komissio hyödyntää myös EU:n rahoitusvälineiden ja rahastojen tarjoamia mahdollisuuksia tukeakseen tarvittavia investointeja alueellisella tasolla ja varmistaakseen, että kaikki alueet hyötyvät siirtymästä. Erityisesti syrjäisimpien alueiden ja saaristoalueiden tarpeet otetaan huomioon.

Osana Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmaa ja InvestEU-ohjelmaa ehdotetulla oikeudenmukaisen siirtymän mekanismilla voidaan tukea kiertotalouteen keskittyviä hankkeita. Kaupungeille annetaan keskeistä apua ehdotetussa eurooppalaisessa kaupunkialoitteessa, ”Intelligent Cities Challenge” -aloitteessa ja kiertotalouskaupunkeja ja -alueita koskevassa aloitteessa. Kiertotalous on yksi Green City Accord -aloitteen ensisijaisista aloista.

IHMISTEN, ALUEIDEN JA KAUPUNKIEN HYVÄKSI TOIMIVA KIEROTALOUS	
Tuetaan siirtymistä kiertotalouteen osaamisohjelman, tulevan yhteisötalouden toimintasuunnitelman, osaamissopimuksen ja Euroopan sosiaalirahasto plussan avulla	Vuodesta2020
Tuetaan siirtymistä kiertotalouteen koheesiopolitiikan rahastojen, oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin ja kaupunkialoitteiden avulla	Vuodesta2020

Monialaiset toimet

Komissio on lisäksi koonnut kiertotalouden toimintasuunnitelmaan poikkileikkaavia teemoja ja toimia, joiden avulla se aikoo vauhdittaa siirtymää kohti ilmastonutraalia kiertotaloutta niin EU:ssa kuin jäsenvaltioissakin. Näitä monialaisia toimia ovat 1) kiertotalouden yhteys ilmasto-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

neutraalisuuden saavuttamiseen, 2) talouspoliittiset toimet sekä 3) siirtymän edistäminen tutkimuksen, innovoinnin ja digitalisaation avulla.

Kiertotalous ilmastonutraaliuden edellytyksenä

Komissio korostaa, että kiertotalouden ja ilmastonutraaliuden saavuttamisen välisiä synergioita on vahvistettava. Komissio aikoo:

- analysoida, kuinka kiertotalouden vaikutusta ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen voidaan mitata järjestelmällisesti;
- parantaa mallintamismenetelmiä, joilla voidaan tuoda esiin kiertotalouden hyödyt kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä EU:n ja kansallisella tasolla; ja
- edistää kiertotalouden aseman vahvistamista kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien tulevissa tarkistuksissa ja tarvittaessa muissa ilmastopoliittisissa toimissa.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen lisäksi komissio korostaa kasvihuonekaasujen poistumien ja sidonnan tärkeyttä. Näitä toimia ovat mm. ekosysteemien ennallistaminen, metsänsuojelu, metsitys, kestävä metsänhoito ja hiilen sitominen maanviljelyyn ja mm. pitkäaikainen varastointi puurakentamisessa. Komissio aikoo tarkastella sääntelykehityksen kehittämistä kasvihuonekaasujen poistumien (carbon removals) sertifiointia varten, joka perustuu luotettavaan ja läpinäkyvään hiilidioksidikirjanpitoon.

Talouspoliittiset toimet

Komissio korostaa, että vihreään talouteen siirtymisen nopeuttaminen edellyttää määrätietoista toimenpiteitä, joilla rahoitusta ohjataan kestävämpiin tuotanto- ja kulutusmalleihin. Komissio on jo tehnyt useita tähän liittyviä aloitteita esimerkiksi sisällyttämällä kiertotaloutta koskevan tavoitteen EU:n luokitusjärjestelmäasetukseen ja valmistelemalla rahoitustuotteiden EU-ympäristömerkin myöntämisperusteita. Kiertotalouden rahoitustukifoorumi jakaa ohjeita kiertotalouteen liittyvistä kannustimista, valmiuksien kehittämisestä ja rahoitusriskien hallinnasta. EU:n rahoitusvälineillä, kuten tulevalla InvestEU-ohjelmalla (2021) saadaan käyttöön yksityistä rahoitusta kiertotalouden tukemiseksi. Komissio on myös ehdottanut EU:n talousarvioon uusia omia varoja, jotka perustuvat kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään.

Komissio aikoo lisäksi edistää seuraavia toimia:

- parantaa yritysten ympäristötietojen julkistamista muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevan direktiivin uudelleentarkastelun yhteydessä;
- tukea yritysvetoista aloitetta sellaisten ympäristötilinpidon periaatteiden kehittämiseksi, jotka täydentävät taloudellisia tietoja kiertotalouden suorituskykyä koskevilla tiedoilla;
- tukea kestävyyskriteerien sisällyttämistä liiketoimintastrategioihin parantamalla yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevaa kehystä;
- ottaa huomioon kiertotalouteen liittyvät tavoitteet osana talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson uudelleensuuntaamista sekä ympäristöä ja energiaa koskevien valtiontuen suuntaviivojen tulevan tarkistuksen yhteydessä;
- kannustaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön taloudellisia ohjauskeinoja, kuten ympäristöverotusta, mukaan lukien kaatopaikka- ja jätteenpolttoverot, ja antaa jäsenvaltioille mahdolli-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

suuden käyttää arvolisäverokantoja loppukuluttajaan kohdistuvien kiertotalouteen liittyvien toimien, erityisesti korjauspalvelujen, edistämiseen.

Siirtymän edistäminen tutkimuksen, innovoinnin ja digitalisaation avulla

Komissio korostaa kiertotalouden edistämässä tutkimuksen, innovoinnin ja digitalisaation tärkeää roolia. Näiden edistämiseksi on useita rahoitusinstrumentteja, kuten Euroopan aluekehitysrahaston älykästä erikoistumista koskeva osio sekä Life-ohjelma ja Horisontti Eurooppa –puiteohjelma, jotka täydentävät yksityistä innovointirahoitusta. Euroopan horisontti -ohjelmassa tuetaan indikaattoreiden ja datan, uusien materiaalien ja tuotteiden, turvallisen suunnittelumallin ('safe-by-design'), kiertotalouteen perustuvien liiketoimintamallien ja uusien tuotanto- ja kierrätysteknologioiden kehittämistä sekä kemiallisen kierrätyksen mahdollisuuksien tutkimista.

Komissio korostaa myös digitaalitekniikan merkitystä tuotteiden, osien ja materiaalien seurannassa ja tuotetietojen keräämisessä ja jakamisessa. Komissio aikoo perustaa European Circular Dataspace –tietopankin edistämään digitaalisten tuotepassien, resurssien kartoituksen ja kuluttajatiedotuksen kaltaisia sovelluksia ja palveluja. Komissio aikoo ehdottaa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa strategiaa kiertotalouden ja uusien liiketoimintamallien syntymisen vahvistamiseksi. Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutti koordinoi kiertotaloutta koskevia innovaatioaloitteita yhteistyössä yliopistojen, tutkimusorganisaatioiden, teollisuuden ja pk-yritysten kanssa.

MONIALAISET TOIMET	
Parannetaan mittaus-, mallintamis- ja toimintapoliittisia välineitä kiertotalouden ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen välisten synergioiden hyödyntämiseksi EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla	Vuodesta 2020
Kasvihuonekaasujen poistumien (carbon removals) sertifiointia koskeva sääntelykehys	2023
Ympäristöä ja energiaa koskevien valtiontuen suuntaviivojen tarkistuksessa huomioidaan kiertotalouden edistäminen	2021
Otetaan huomioon kiertotalouteen liittyvät tavoitteet muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevissa säännöissä ja yritysten kestävä hallintotapaa ja ympäristötilinpitoa koskevissa aloitteissa	2020

Maailmanlaajuinen kiertotalouden edelläkävijyys

Komissio korostaa kansainvälisen yhteistyön ja EU:n edelläkävijyyden merkitystä siirtymisessä oikeudenmukaiseen, ilmastoneutraaliin, resurssitehokkaaseen ja kiertoon perustuvaan talouteen maailmanlaajuisesti. Komissio aikoo edistää keskustelua ja tarkastella mahdollisuutta ”turvallisen toimintatilan” määrittelystä siten, että eri luonnonvarojen käyttö ei ylitä tiettyjä paikallisia, alueellisia tai maailmanlaajuisia raja-arvoja ja ympäristövaikutukset pysyvät maapallon sietokyvyn rajoissa. Komissio aikoo harkita keskustelujen aloittamista luonnonvarojen hallintaa koskevasta kansainvälisestä sopimuksesta.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Komissio nostaa esille, että kiertotalous avaa liiketoiminta- ja työllistämismahdollisuuksia maailmanlaajuisesti ja voi vahvistaa samalla siteitä Euroopan talouden toimijoihin. Komissio aikoo ryhtyä seuraaviin toimiin voidakseen tukea maailmanlaajuisista siirtymistä kiertotalouteen:

- johtaa EU:n muovistrategian pohjalta kansainvälisen tason toimia muoveja koskevan maailmanlaajuisen sopimuksen aikaansaamiseksi;
- ehdottaa maailmanlaajuisia kiertotalousallianssia, jotta voidaan tunnistaa tietämykseen ja hallintoon liittyviä puutteita ja kehittää kumppanuusaloitteita;
- tarkastella mahdollisuutta määritellä ”turvallinen toimintatila” luonnonvarojen käytölle ja harkita keskustelujen aloittamista luonnonvarojen hallintaa koskevasta kansainvälisestä sopimuksesta;
- vahvistaa kumppanuutta Afrikan kanssa vihreän siirtymän ja kiertotalouden edistämiseksi;
- varmistaa, että vapaakauppasopimuksissa otetaan huomioon kiertotalouden tavoitteet;
- jatkaa kiertotalouden edistämistä erilaisilla kansainvälisillä foorumeilla, mukaan lukien kestävän rahoituksen kansainväliset foorumit; ja
- tehostaa EU:n ulkopuolisiin maihin kohdistuvia toimia mm. eurooppalaisen vihreän kehityksen diplomatian ja kiertotalousmissioiden kautta.

TOIMINNAN JOHTAMINEN MAAILMANLAAJUISELLA TASOLLA	
Johdetaan ponnisteluja muoveja koskevan maailmanlaajuisen sopimuksen saavuttamiseksi	Vuodesta2020
Ehdotetaan maailmanlaajuisia kiertotalousallianssia ja aloitetaan keskustelut luonnonvarojen hallintaa koskevasta kansainvälisestä sopimuksesta	Vuodesta2021
Otetaan huomioon kiertotalouteen liittyvät tavoitteet vapaakauppasopimuksissa, muissa kahdenvälisissä, alueellisissa ja monenvälisissä prosesseissa ja sopimuksissa sekä EU:n ulkopoliittikan rahoitusvälineissä	Vuodesta2020

Edistymisen seuranta

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja vuoden 2020 vuotuisen kestävän kasvun strategian mukaisesti komissio tehostaa kansallisten suunnitelmien ja toimenpiteiden seuranta kiertotalouden toimista osana talouspolitiikan eurooppalaista ohjausjaksoa. Komissio aikoo päivittää kiertotalouden seurantakehystä. Uusissa indikaattoreissa tukeudutaan mahdollisimman pitkälti eurooppalaiseen tilastoihin ja niissä otetaan huomioon toimintasuunnitelman painopistealat sekä kiertotalouden, ilmastoneutraaliuden ja nollapäästötavoitteen väliset yhteydet. Komissio nostaa esille myös luonnonvarojen käyttöä koskevien indikaattorien kehitystyön jatkamisen tärkeyden, jotta voidaan ottaa huomioon luonnonvarojen kulutus ja ympäristövaikutukset.

EDISTYMISEN SEURANTA	
Päivitetään kiertotalouden seurantakehystä siten, että siinä otetaan huomioon uudet poliittiset painopisteet, ja kehitetään uusia luonnonvarojen käyttöä koskevia indikaattoreita, kuten kulutus- ja materiaalityöjälkiä	2021

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Päätelmiä

Komissio korostaa toimintasuunnitelmassa, että siirtyminen kiertotalouteen on oltava systeemistä, syvälle ulottuvaa ja muutosvoimaista EU:ssa ja sen ulkopuolella. Se voi olla ajoittain disruptiivista, joten se on toteutettava oikeudenmukaisesti. Se edellyttää kaikkien sidosryhmien lähestymistä ja yhteistyötä kaikilla tasoilla niin EU:ssa, kansallisesti, alueellisesti kuin kansainvälisestikin. Komissio kannustaa jäsenvaltioita hyväksymään kansalliset kiertotalousstrategiansa, -suunnitelmansa ja -toimenpiteensä tai päivittämään niitä tämän toimintasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Komissio suosittaa myös kiertotalouden lisäämistä Euroopan tulevaisuudesta käytävän keskustelun aiheiden joukkoon ja yhdeksi kansalaisten kanssa käytävän vuoropuhelun säännölliseksi aiheeksi.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma on kunnianhimoinen ja kattava kokonaisuus, joka tavoittelee kokonaisvaltaista muutosta kohti kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. Valtioneuvosto kannattaa toimintasuunnitelman horisontaalista ja systeemiin muutokseen tähtävästä otetta sekä toimien suuntaamista laajasti yhteiskunnan eri toimijoille. Kiertotalous tarjoaa ratkaisuja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi. Sisämarkkinoiden ja digitaaliteknologian tarjoamien mahdollisuuksien pohjalta kiertotalous vahvistaa myös EU:n teollista perustaa ja edistää yritysten perustamista ja yrittäjyyttä. Lisäksi tulisi edistää toimia, joilla luodaan ja uudistetaan työpaikkoja ilmastoneutraalin kiertotalouden aloilla ja varmistetaan oikeudenmukainen siirtymä ja työntekijöiden osaaminen näihin uusiin tehtäviin.

Tiedonanto sisältää listauksen 35 lainsäädäntöaloitteesta tai muusta toimenpideehdotuksesta, jotka komissio aikoo valmistella. Valtioneuvoston kannat näihin yksittäisiin aloitteisiin muodostetaan siinä vaiheessa, kun komissio on antanut niistä esityksensä. Toimintasuunnitelma vastaa pitkälti Suomen puheenjohtajuuskaudella annettuun kiertotaloutta koskevaan neuvoston päätelmiin sisältyviä linjauksia.

Politiikkakoherenssin ja vaikuttavuuden kannalta valtioneuvosto pitää tervetulleena ja välttämättömänä, että myös Euroopan uusi teollisuusstrategia perustuu osaltaan ilmastoneutraalille kiertotaloudelle ja edistää jo alkanutta tuotanto- ja kulutustapojen murrosta kohti kestäviä toimintamalleja. Kiertotalouden toimintasuunnitelman, teollisuusstrategian ja biotalousstrategian välisiä synergioita tulisi edelleen vahvistaa ja hyödyntää kestävä biotalouden ratkaisuja siirtymässä kohti ilmastoneutraalia taloutta. Yhteistyön lisäksi teollisuuden uudistuminen ja kilpailukykyyn parantaminen tarvitsevat onnistuakseen investointeja ja rahoitusta.

Kestävä tuotepolitiikka

Valtioneuvosto pitää tärkeänä toimintasuunnitelman painotuksia kestävään tuotepolitiikkaan ja -suunnitteluun. On tärkeää, että koko arvoketju muutetaan kestävämmäksi. Keskeisiä tavoitteita ovat luonnonvarojen säästeliäs ja resurssitehokas käyttö, tuotteiden käyttöiän pidentäminen, kiertämismateriaalien ja uusiutuvista raaka-aineista kestävästi valmistettujen tuotteiden osuuden lisääminen sekä haitallisten aineiden vähentäminen tuotteissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

keskeiset toimenpiteet ovat kustannustehokkaita, kohdistuvat paljon resursseja käyttäviin toimialoihin ja tarjoavat mahdollisuuksia uusiin liiketoimintamalleihin, innovaatioihin ja vientimarkkinoihin.

Valtioneuvosto muistuttaa, että tuotepolitiikassa tulee ottaa huomioon myös raaka-ainepohjan muuttaminen kestävämmäksi osana ilmasto- ja materiaaliniukkuushaasteen ratkaisua. Raaka-ainesten saatavuus on Euroopalle strateginen turvallisuuskysymys, ja on tärkeää varmistaa kriittisten materiaalien saatavuus. Biotalousella, kriittisten raaka-ainesten talteenotolla, uudelleenkäytöllä ja kierrätyksellä on keskeinen rooli raaka-ainehuollossa. On tärkeää pyrkiä eroon fossiilisen luonnonvarojen aiheuttamista päästöistä ilmastoneutraalisuustavoitetta tukien.

Kestävien tuotteiden suunnittelu

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio valmistelee kestävä tuotepolitiikkaa koskevan aloitteen, jonka tavoitteena on tehdä kestäviä tuotteista, palveluista ja liiketoimintamalleista valtavirtaa ja vähentää merkittävästi jätteen syntymistä. Valtioneuvosto katsoo, että tavoite ekosuunnittelun sääntelyn laajentamisesta energiaan liittyvistä tuotteista muihin tuotteisiin on ajankohtainen ja tärkeä. Tuotteiden suunnittelua tulee ohjata siten, että kannustetaan valmistamaan kestäviä, korjattavia, muunneltavia, päivitettäviä ja uudelleenkäytettäviä sekä turvallisesti kierrätettäviä tai uusiutuvista raaka-aineista kestävästi valmistettuja tuotteita. Valtioneuvosto pitää tärkeänä löytää keinoja, joilla rajoitetaan laitteiden suunniteltua vanhenemista ja käyttökelpoisten, myymättä jääneiden kulutustavaroiden hävittämistä. Lisäksi valtioneuvosto pitää tärkeänä edistää uusia palveluihin ja jakamiseen perustuvia liiketoimintamalleja.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että kierrätysmateriaalien osuutta lisätään tuotteissa ja luodaan korkealaatuisille uusioraaka-aineille hyvin toimivat EU:n sisämarkkinat. Lisäksi on varmistettava, että kierrätysmateriaalien käytön lisääminen on kokonaisuutena ympäristöllisesti kestävä, eikä johda ympäristön kannalta epäedullisiin raakaainevirtoihin esimerkiksi pitkien kuljetusmatkojen vuoksi. Lisäksi tulee huolehtia materiaalikiertojen turvallisuudesta ja vähentää haitallisten aineiden käyttämistä tai niiden päättymistä tahattomasti uusiin tuotteisiin, tuotteiden teknisiä ominaisuuksia heikentämättä.

Valtioneuvosto korostaa huolellisen suunnittelun merkitystä tuottajavastuun laajentamisessa. On tärkeää löytää ratkaisuja siihen, miten kansainvälinen etäkauppa ja esimerkiksi verkkoalustat saadaan saman sääntelyn piiriin kuin EU-alueella toimivat yritykset.

Kuluttajien ja julkisten hankkijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Valtioneuvosto kannattaa kuluttajapolitiikan sekä julkisten ja yksityisten kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien vahvistamista. On tärkeää varmistaa lainsäädännöllä, että kuluttajat saavat luotettavaa ja merkityksellistä tietoa tuotteista, niiden korjauspalveluista, päivitettävyydestä ja varaosista. Tulisi myös edistää luotettavien ja myös pk-yritysten näkökulmasta toteuttamiskelpoisten menetelmien kehittämistä ympäristöväitteille sekä digitaalisten keinojen, kuten sähköisen tuotepassin entistä laajempaa hyödyntämistä.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Valtioneuvosto pitää julkisten hankintojen roolia erittäin tärkeänä erityisesti kierrätysmateriaalien ja kiertotalouden uusien ratkaisujen ja liiketoimintamallien käyttöönotossa ja markkinoiden vahvistamisessa. Julkisten hankintojen kautta voidaan ratkaisevasti vauhdittaa kestäviä ja ympäristöä säästäviä tuotteita ja ratkaisuja, kuten puurakentamista. Valtioneuvosto korostaa kuitenkin huolellisen arvioinnin, tapauskohtaisuuden ja hankintojen elinkaarivaikutusten tärkeyttä komission suunnitelmissa asettaa julkisille hankinnoille pakollisia EU-tason vähimmäiskriteereitä ja -tavoitteita. Tarpeellisuuden harkinnassa tulisi keskittyä ympäristön kannalta keskeisiin tuoteryhmiin. Kestäviä hankintoja on tarpeen vauhdittaa nopeasti lisäämällä julkisille hankintayksiköille informaatio- ja resurssitukea. Lisäksi ympäristöä säästävien julkisten hankintojen valtavirtaistamiseksi ja vaikuttavuuden arvioimiseksi tarvitaan seuranta.

Kierto tuotantoprosesseissa

Valtioneuvosto kannattaa teollisuuden uudistumista kohti ilmastoneutraalia, kilpailukykyistä ja kiertotalouteen perustuvaa mallia, joita valtioneuvosto toteuttaa työn alla olevien toimialakohtaisten vähähiilisyyden tiekarttojen avulla. On tärkeää kehittää tuotantoprosesseja ja teollisia symbiooseja, edistää digitaalitekniologioiden käyttöä materiaalien seurannassa ja jäljittämässä sekä sertifiointijärjestelmien kehittämistä. Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitetta tukea kestävästä ja kiertotalouteen perustuvaa biotaloutta toteuttamalla EU:n biotalousstrategiaa ja sen toimeenpanosuunnitelmaa. Näin biotalous ja uusiutuvista raaka-aineista kestävästi tuotetut ratkaisut auttavat osaltaan saavuttamaan kestävästä kasvusta koko Euroopan alueella.

Keskeisten tuotteiden arvoketjut

Valtioneuvosto kannattaa komission suunnitelmaa kohdistaa kiertotaloustoimet paljon resursseja käyttäviin toimialoihin, joilla on kiertotalouspotentiaalia.

Elektroniikka ja tieto- ja viestintäteknikka

Valtioneuvosto tukee digitaalitekniologian hyödyntämistä entistä enemmän kiertotalouden edistämässä. Samalla olisi kuitenkin vähennettävä digitaalisuuden haitallisia ympäristövaikutuksia mm. energiatehokkuutta parantamalla ja käytetyn elektroniikan ja siihen sisältyvien kriittisten materiaalien kierrätystä ja uusiokäyttöä lisäämällä. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio valmistelee kiertoelektroniikka-aloitteen, jonka tavoitteena on mm. edistää laitteiden kestävyyttä ja pidentää niiden käyttöikä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä toimia sähkö- ja elektroniikkalaitteiden keräyksen ja käsittelyn parantamiseksi, mutta suhtautuu varauksella ehdotukseen EU:n laajuisesta vastaanottojärjestelmästä. Sen etuja ja haittoja tulee arvioida suhteessa nykyisten jäsenmaakohtaisten tuottajavastuujärjestelmien toiminnan tehostamiseen. Kategorista tuottajavastuun lisäämistä tulee harkita tarkoin, koska se hajaannuttaa jätehuoltotoimintaa ja häivyttää jätehuollon järjestelyjen kokonaisvastuuta. Valtioneuvosto katsoo, että on tärkeää tarkastella huolellisesti vaarallisten aineiden käytön rajoittamista sähkö- ja elektroniikkalaitteissa koskevaa EU-säätelyä ja parantaa yhdenmukaisuutta mm. REACH-asetuksen ja ekosuunnitteludirektiivin kanssa.

Akut ja ajoneuvot

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että varaudutaan sähkö- ja hybridiajoneuvojen ajovoima-akkujen ja sähkölaitteiden akkujen kasvaviin markkinoihin. Valtioneuvosto kannattaa, että lainsäädännöllä varmistetaan kaikkien akkujen ja paristojen osalta turvallinen, kestävä ja kiertotalouden mukainen arvoketju. Ympäristöystävällisesti ja vastuullisesti valmistetut akut ja paristot ovat suuri mahdollisuus eurooppalaiselle teollisuudelle. Sääntelyn tulee ohjata tuottajia valitsemaan akkuihin ja paristoihin vastuullisesti tuotettuja raaka-aineita ja ottamaan kiertotalous- ja ympäristönäkökulmat huomioon jo tuotesuunnittelussa. Elinkaaren loppupäässä on myös varmistettava, että käytettyjen akkujen ja paristojen materiaaleista poistetaan haitalliset ja vaaralliset aineet ennen materiaalien uusiokäyttöä. Akkujen ja paristojen elinkaaren aikainen jäljitettävyyden toimitaan läpinäkyvyyttä, tarjoaisi viranomaisille tehokkaampia työkaluja käytettyjen akkujen ja paristojen laittoman maastaviennin estämiseen ja lisäksi työturvallisuutta kunnostus- ja kierrätysvaiheessa. Valtioneuvosto katsoo, että tiukat vaatimukset akkuja ja paristoja koskevassa sääntelyssä edistävät innovaatioiden käyttöönottoa ja estävät ns. ”likaisten akkujen ja paristojen” maahantuonin Eurooppaan. Valtioneuvosto tukee tavoitetta kertakäyttöisten paristojen korvaamisesta uudelleen ladattavilla akuilla, silloin kun se on käyttötarkoituksen kannalta järkevää. Paristoissa tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan uusia, ympäristöystävällisiä materiaaleja, kuten esimerkiksi biopohjaisia materiaaleja, joita Suomessa on jo tutkittu ja kehitetty.

Valtioneuvosto kannattaa toimia, joilla ajoneuvojen suunnittelussa huomioitaisiin nykyistä paremmin romuajoneuvojen kierrätys. Mahdollinen vaatimus pakollisesta kierrätetyn materiaalin osuudesta ei kuitenkaan saisi vaarantaa turvallisia materiaalikiertoja. Samalla on kuitenkin mahdollistettava materiaalien kierrättäminen siellä, missä se on turvallista ja missä se tukee kestävää tuotesuunnittelua. Esimerkiksi autojen muoviosien kierrättäminen autoteollisuuden ulkopuolella on haastavaa erilaisten palonsuoja- ja muiden kemikaalien vuoksi. Turvallisuusvaatimusten ei pidä estää teollisuusalakohtaisten suljettujen kiertojen kehittämistä, jos se osoittautuu teknisesti ja taloudellisesti mahdolliseksi.

Muovit ja pakkaukset

Valtioneuvosto kannattaa jatkotoimia muovistrategian toimeenpanossa mm. sääntelykehyksen laatimista biohajoaville muoveille sekä toimia tarkoituksellisesti lisättyjen mikromuovien ja tahattomien mikromuovipäästöjen vähentämiseksi. Valtioneuvosto pitää hyvänä ohjauskeinoja, joilla perinteisiä, fossiilisista raaka-aineista valmistettuja muoveja korvataan kestäväillä uusiutuville vaihtoehdoilla. Pakollisten kierrätysmuovien osuutta koskevia vaatimuksia säädettyä on arvioitava ja varmistettava mm. tarvittavien turvallisten kierrätysmateriaalien saatavuus. Pakolliset kierrätysmuovien osuutta koskevat vaatimukset voivat olla tehokkaita ohjauskeinoja kierrätysmateriaalien kysynnän kasvattamiselle, mikä loisi myös kannustimen parantaa turvallisten kierrätysmateriaalien saatavuutta.

Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitteita vähentää ylipakkaamista ja pakkausjätettä. On tärkeää myös vahvistaa pakkausten uudelleenikäytön ja kierrätyksen huomioon ottavaa tuotesuunnittelua kuitenkin heikentämättä tuote- ja elintarviketurvallisuutta ja muistaen pakkausten ja pakkausmateriaalien merkityksen esimerkiksi ruokahävikin vähentämisessä.

Tekstiilit ja huonekalut

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että tekstiilit on nostettu yhdeksi keskeisistä arvoketjuista, joihin kiertotalouden toimenpiteitä kohdistetaan. Valtioneuvosto kannattaa kokonaisvaltaisen EU:n tekstiilistrategian valmistelua, jolla tavoitellaan muutosta koko tekstiilialan arvoketjuun. On tärkeää vahvistaa ekosuunnittelua tekstiilialalla, tukea ympäristöystävällisten biopohjaisten ja kierrätyskuitujen valmistamista sekä niihin liittyvien innovaatioiden kehittämistä ja markkinoiden vahvistamista sekä puuttua pikamuodin aiheuttamiin ongelmiin ja edistää tuote palveluna -liiketoimintamalleja. Lisäksi on varmistettava tekstiilien kierrätysketjun kestävyys myös EU:n ulkopuolella.

Rakentaminen ja rakennukset

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio käynnistää kokonaisvaltaisen kestävästä rakennettua ympäristöä koskevan strategian, joka kannustaa energiatehokkuuteen, vähähiilisyysuuteen ja ilmastokestävyysuuteen sekä laajemmin rakennusten koko elinkaaren tarkasteluun. Valtioneuvosto pitää tärkeänä panostaa myös rakentamiseen liittyvien uusiutuvien materiaalien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Esimerkiksi puurakentamisella voidaan vähentää painetta uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöön ja lisätä hiilen pitkäaikaista varastointia.

Valtioneuvosto kannattaa rakennustuoteasetuksen tarkistamista, jotta voitaisiin edistää niiden jo kertaalleen käytettyjen materiaalien uudelleenkäyttöä, joilla on käyttöarvoa. Digitalisaation hyödyntämisessä on tärkeää ottaa käyttöön rakennusten digitaalisten tuoteselosteiden lisäksi tietomallipohjainen rakennussuunnittelu. Rakennuksen suunnitteluvaiheen tulee entistä paremmin tukea rakennuksen elinkaaren materiaalitehokkuutta käyttöikäsuunnittelun, muunneltavuuden ja purettavuuden avulla.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että rakentamisen energiatehokkuutta edistetään esimerkiksi korjausrakentamisen aloitteen muodossa. Aloitteen ei kuitenkaan tule johtaa kategorisiin korjausvelvoitteisiin esimerkiksi tyhjenevissä kiinteistöissä eikä lisätä kuntien velkataakkaa kohtuuttomasti. Aloitteen tulee sen sijaan kannustaa energiatehokkuusremontteihin rakennusten tuleva käyttö ja muu korjausvelka huomioiden. Energiatehokkuutta parannettaessa olisi aina tarkasteltava nettohyötyjä elinkaariajattelun kautta. Päästövähennyksiin tähtäävissä korjauksissa tulisi suosia materiaalitehokkaita korjauskonsepteja, toisin sanoen välttää turhaa purkamista ja hyödyntää purkumateriaalit mahdollisimman korkeatasoisesti.

Elintarvikkeet, vesi ja ravinteet

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio valmistelee Pellolta pöytään -strategian, joka kattaa koko ruokajärjestelmän. On tärkeää, että edistetään kestävästä ja resurssitehokasta ruoantuotantoa ja -kulutusta sekä samalla huomioidaan ruokajärjestelmän talous-, ympäristö-, terveys- ja ilmastovaikutukset ruokahävikin vähentämistoimia ja huoltovarmuutta unohtamatta.

Valtioneuvosto näkee hyödyllisenä, että tiedonannossa tunnistetaan tarve lisätä veden uudelleenkäyttöä ja parantaa vesitehokkuutta esimerkiksi teollisuudessa ja EU-tasolla myös maataloudessa ottaen huomioon kansallinen konteksti. Vesi kytkeytyy kiertotaloustavoitteisiin monella tavalla, niin luonnonvarana, raaka-aineena, prosessi- ja jäähdytysvetenä kuin myös jätevesinä. Jätevesien uudelleenkäyttöä sekä niiden sisältämien aineiden sekä energian talteenottoa ja hyödyntä-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

mistä on tarpeen lisätä merkittävästi nykyisestä ottaen kuitenkin huomioon veden uudelleenkäytöstä aiheutuva energiakulutus ja alueelliset erot vesitaloudessa. Kierrätettyjen ravinteiden markkinoita edistettäessä ja ravinnehuoltosuunnitelman toimissa tulee huolehtia, että ei samalla lisätä ravinteiden aiheuttamia haitallisia vaikutuksia vesistöihin. Puhtaan veden häiriötön saatavuus on tärkeää alku- ja elintarviketuotannolle. Kiertotalouden mahdolliset riskit esimerkiksi mikrobien ja kemiallisten aineiden suhteen on tunnistettava ja hallittava.

Vähemmän jätettä ja enemmän arvoa

Tehostettu jätehuoltopolitiikka jätteen synnyn ehkäisemisen ja kierron tukemiseksi

Valtioneuvosto pitää hyvinä komission toimia, jotka edistävät ratkaisuja korkealaatuiseen lajitteluun ja epäpuhtauksien poistamiseen jätteistä sekä minimoivat terveyden tai ympäristön kannalta haitallisten aineiden esiintymistä kierrätetyissä materiaaleissa ja niistä valmistetuissa tuotteissa. On tärkeää kehittää yhdenmukaisia menetelmiä erityistä huolta aiheuttavien tai muuten terveys- ja ympäristövaikutusten tai kierrätettävyyden näkökulmasta ongelmallisten aineiden seuraamiseksi tuotteissa ja jätteissä, ottaen huomioon myös tuonin kolmansista maista. Kiertotalouden edistämisen kannalta on tärkeää kehittää jätteen luokittelun päättymistä ja sivutuotteita koskevia menettelyitä sekä vahvistaa standardoinnin roolia. Valtioneuvosto tukee myös komission toimia tehostaa yhteistyötä niin kansainvälisesti kuin jäsenvaltioiden, alueiden ja kaupunkien kesken.

Jätteiden erilliskeräystä koskevia säännöksiä voi joissain tapauksissa olla syytä täsmentää ja yhdenmukaistaa EU:n alueella. Valtioneuvosto katsoo, että erilliskeräyksen järjestämistä koskevien säännösten ei kuitenkaan tule olla yksityiskohtaisia. Jäsenmaiden tulisi voida päättää keräyksen järjestelyistä siten, että järjestelyissä voitaisiin ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet, kuten etäisyydet ja asukastiheydet. Lisäksi edellisen jätedirektiivin muutosten vaikutukset tulisi analysoida ennen kuin tehdään uusia muutoksia erilliskeräysjärjestelmien yhdenmukaistamiseen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä lisätoimia asukkaiden ja työntekijöiden aktivoimiseen sekä valistus ja neuvontatoimenpiteisiin.

Kiertotalous ja kemikaalit

Valtioneuvostolle ovat tärkeitä toimet, joilla edistetään turvallisia, jäljitettäviä materiaalikiertoja ja tuetaan kiertotaloutta. Valtioneuvosto kannattaa turvallisen suunnittelumallin (safe-by-design) edistämistä yhteistyössä teollisuuden kanssa. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan uusioraaka-aineiden turvallisuuden varmistamiseksi on edelleen tarpeen edistää vaarallisimpien kemikaalien korvaamista sekä kehittää ratkaisuja ja menetelmiä vaarallisten aineiden tunnistamiseksi ja poistamiseksi jätteistä. Digitalisaation edistäminen niin, että kehitettävät järjestelmät tukevat tiedonkeruun tehokkuutta ja luotettavuutta kuormittamatta liikaa teollisuutta ja viranomaisia, on kannatettavaa. Kerätyn tiedon tulisi olla kierrätysalan toimijoiden hyödynnettävissä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tulevassa kestävyyttä edistävässä kemikaalistrategiassa käsitellään kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädännön välistä vuorovaikutusta ja vahvistetaan synergioita kiertotalouden kanssa.

Hyvin toimivien EU:n markkinoiden luominen uusioraaka-aineille

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Valtioneuvosto pitää myönteisenä komission ehdotusta parantaa uusioraaka-aineiden markkinoita erilaisilla toimilla. Kierrätettyjen materiaalien osuutta tuotteissa koskevien vaatimusten käyttöönottoa selvitetessä on kuitenkin tarkasti arvioitava turvallisten kierrätysmateriaalien saataavuus EU:ssa ja eri jäsenvaltioissa sekä tuotteet ja materiaalit, joihin vaatimuksia voitaisiin kohdistaa.

Hyvin toimivat sisämarkkinat ovat edellytys kierrätysmateriaalien käytön lisäämiseksi, mitä standardoinnin ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien yhteisten kriteerien kehittäminen voi edistää. Lisäksi uusien teknologioiden kehittämistyön tukemisella on tärkeä rooli uusioraaka-aineen käytön lisäämisessä.

Jätteiden vienti EU:sta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä jätteen siirtoasetuksen kehittämistä ja toimeenpanoa. Uusien jätteen siirtoja koskevien kieltojen valmistelussa tulisi kuitenkin välttää liian kategorisia ratkaisuja. Jätteiden siirtoja koskevissa säännöksissä tulisi ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon jätteiden käsittelyn ympäristö- ja talousvaikutukset sekä käsittelykapasiteetit ja uusioraaka-aineiden markkinat. Esimerkiksi joidenkin erityiskäsittelyä vaativien jätteiden osalta voisi olla perusteltua viedä niitä maihin, joilla on tällaiseen käsittelyyn soveltuvaa korkealaatuista teknologiaa. Jätteiden siirroissa tulee kiinnittää erityistä huomiota haitallisiin aineisiin ja niiden asianmukaiseen käsittelyyn. Näissä toimissa on otettava huomioon Baselin sopimuksen ja OECD:n päätösten asettamat vaatimukset.

Ihmisten, alueiden ja kaupunkien hyväksi toimiva kiertotalous

Valtioneuvosto katsoo, että kaupungeilla ja alueilla on tärkeä rooli kiertotalouden toimijoina ja uusien toimintakäytäntöjen mahdollistajina. Siksi on tärkeää, että erilaisilla EU:n ja jäsenvaltioiden rahoitusinstrumenteilla tuetaan kaupunkien ja alueiden kiertotaloustoimia, kokeiluja sekä siirtymistä vähähiiliseen kiertotalouteen. Julkiset hankinnat ovat kuntien ja kaupunkien keskeisin väline edistää kestävien kiertotalousratkaisujen ja palvelujen markkinoita, etenkin rakentamisen kiertotaloudessa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä parantaa kiertotalouteen siirtymisen edellytyksiä luoda työpaikkoja ja vahvistaa alueita niin osaamiseen ja koulutukseen panostamalla kuin myös erilaisten investointi- ja muiden rahastojen avulla. Valtioneuvosto pitää hyvänä komission ehdotuksia uuden osaamisen ja taitojen päivittämisestä mm. osaamisohjelmalla ja tukemalla, elinikäistä oppimista ja sosiaalista innovointia Euroopan sosiaalirahasto plussasta. Lisäksi työpaikoilla tehtävät kiertotaloustoimet tarvitsevat tuekseen kansallista ohjeistusta ja koulutusta, jotta niillä oleva potentiaali realisoituisi.

Monialaiset toimet

Valtioneuvosto on samaa mieltä siitä, että kiertotalous on ilmaston neutraaliuden välttämätön edellytys ja, että kiertotalouden ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen välisiä synergioita tulee vahvistaa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ilmaston neutraaliin talouteen siirtymistä nopeute-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

taan ohjaamalla rahoitusta kestävämpiin tuotanto- ja kulutusmalleihin ja vahvistamalla politiikkakoherenssia eri toimien välillä.

Valtioneuvosto pitää välttämättömänä, että EU:n eri ohjelmat ja rahoitusinstrumentit tukevat monipuolisesti kiertotaloutta edistävää tutkimusta ja kehittämistä, innovaatioita sekä uusien teknologioiden pilotointia. Esimerkiksi tulevan Horisontti Eurooppa -ohjelman t&i-kumppanuuksilla ja Digitaalinen Eurooppa -ohjelman digitaalisten innovaatiokeskittymien verkostoilla on tärkeä mahdollistava rooli kiertotalouteen siirtymisessä. Valtioneuvosto näkee tärkeänä EU-tasoisista teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa toimintasuunnitelmaa. Älykäs teollis- ja tekijänoikeuspolitiikka on keskeinen tekijä mm. yritysten kasvun sekä työpaikkojen säilyttämisen ja luomisen kannalta.

Toiminnan johtaminen maailmanlaajuisella tasolla

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä kiertotalouden edistämistä maailmanlaajuisesti erilaisin yhteistyön tavoin, esimerkiksi huomioimalla kiertotalous vapaakauppasopimuksissa. Valtioneuvosto pitää hyvänä monenkeskisen vuoropuhelun ylläpitämistä ja kiertotalouteen liittyvän sääntösten luomista myös keskeisissä monenvälisissä järjestöissä, kuten WTO. Valtioneuvosto näkee hyödyllisenä myös kiertotalouteen liittyvien kansainvälisten standardien kehittämistä (ISO).

Edistymisen seuranta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Eurostatin seurantakehikkoa kehitetään kuvaamaan paremmin kiertotalouden edistymistä. Laajemman kokonaiskuvan saamiseksi tulisi harkita mm. indikaattoreita, jotka kuvaavat kiertotalouden liiketoiminnan kehittymistä sekä kulutuksen jalanjälkeä ja innovaatioita.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta toteaa, että EU:n uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma sisältää komission suunnitelmat kiertotalouden edistämiseksi ja suuntaa toimia laajasti yhteiskunnan eri toimijoille. Ensimmäinen EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelma julkaistiin vuonna 2015. Ympäristövaliokunta piti jo tuolloin toimintasuunnitelmaa välttämättömänä tavoiteltaessa resurssiviisasta, vähähiilistä ja kestäväen kehityksen periaatteisiin nojaavaa yhteiskuntaa, jossa on laadukkaan talouskasvun mahdollisuus (YmVL 9/2016 vp).

Uudella kiertotalouden toimintasuunnitelmalla on tärkeä rooli Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) toteutuksessa. Kiertotalous tarjoaa konkreettisia ratkaisuja ja toimintamalleja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen estämiseksi sekä tuotanto- ja kulutustapojen muuttamiseksi nykyistä kestävämmiksi. Ympäristövaliokunta onkin EU:n vihreän kehityksen ohjelmasta antamassaan lausunnossa (E 61/2019 vp — YmVL 1/2020 vp) korostanut tarvetta laatia kunnianhimoinen EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelma osana siirtymää ilmastoneutraaliin yhteiskuntaan. Valiokunta katsoi lausunnossaan lisäksi, että osana kiertotalouden edistämistä on tärkeää tarkastella keinoja puuttua luonnonvarojen ylikulutukseen ja kertakäyttökulutuksen pienentämiseen.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Toimintasuunnitelma on kunnianhimoinen ja kattava kokonaisuus, joka tavoittelee kokonaisvaltaista ja systeemistä muutosta kohti kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. Komissio ehdottaa 35 toimenpidettä sisältäen lainsäädäntöaloitteita, strategioita ja muita ohjauskeinoja ja politiikkatoimia. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että yksittäisiin lainsäädäntöhankkeisiin ja toimenpide-ehdotuksiin otetaan kantaa, kun ne tulevat kansalliseen käsittelyyn. Valtioneuvoston hyväksyttäväksi valmistellaan lisäksi vuoden 2020 aikana Suomen strateginen kiertotalouden edistämishjelma vuoteen 2035. Valiokunta katsoo, että laaja ja kattava näkökulma on kiertotalouden toimintasuunnitelman tavoitteet huomioon ottaen välttämätön, ja korostaa tarvetta vahvistaa edelleen toimintasuunnitelman yhteyttä muun muassa teollisuusstrategiaan ja biotalousstrategiaan.

Toimintasuunnitelman tavoitteena on toimenpiteiden kohdistaminen sinne, missä niillä on eniten merkitystä, eli paljon resursseja käyttäviin toimialoihin. Komission ehdotuksen avainsektoreita kiertotalouden kannalta ovat rakennus- ja purku-, elintarvike-, tekstiili-, liikenne- ja elektroniikkasektorit. Kiertotalouden päästövähennyspotentialiaali paljon resursseja käyttävillä aloilla on huomattava, ja toimintasuunnitelman laajeneminen uusille resurssi-intensiivisille aloille on merkittävää. Keskittymällä tiettyihin avainsektoreihin tuetaan ilmastotavoitteiden lisäksi myös esimerkiksi luonnon monimuotoisuus- ja metsästrategioita. Ympäristövaliokunta pitää kannatettavana, että kiertotaloussuunnitelmassa painotetaan laaja-alaista ekologista kestävyyttä ja ympäristöön kohdistuvien haitallisten vaikutusten merkittävää vähentämistä kiertotaloustoimia suunniteltaessa ja valittaessa.

Komissio korostaa toimintasuunnitelman monissa kohdin markkinoiden toimintaedellytysten vahvistamista osana kiertotalouden tehostamista. Valiokunta toteaa, että sääntelyn tulee jättää tilaa uusien teknologioiden ja toimintatapojen kehittymiselle, ja sääntelyn lisäksi tarvitaan muitakin ohjauskeinoja ja toimijoiden omaa panostusta. EU-sääntelyn johdonmukaisuus ja ennustettavuus on varmistettava. Kiertotalouden säädösympäristössä ja erityisesti jätelainsäädännössä tulee myös purkaa pullonkauloja kiertotalousliiketoiminnan edistämiseksi. Tavoitteena tulisi olla myös vähemmän puhtaiden materiaalien kierrättäminen siellä, missä se on turvallista ja missä se tukee kestävästä tuotesuunnittelua. Valiokunta pitää tältä osin merkittävänä toimintasuunnitelmaan sisältyvää mahdollisuutta kehittää tietyille jätevirroille jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat EU:n laajuiset kriteerit (end-of-waste-kriteerit). Myös esimerkiksi jätteiden erilliskeräyksen tehostaminen sitä koskevaa sääntelyä kehittämällä on lähtökohtaisesti kannatettavaa.

Valiokunta toteaa, että suomalaisyrityksillä on tarjota teknologiaa, palveluita ja toimintamalleja, joita ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan. Suomalaisyrittäjien tarjoamat kestävästä ilmasto- ja kiertotalousratkaisut tulee saada nykyistä laajamittaisemmin käyttöön niin kotimaassa, EU:ssa kuin maailmalla. Valiokunta korostaa kuitenkin, että samalla kun kiertotalous luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja työpaikkoja, työn luonne muuttuu monilla aloilla ja osalta aloista häviää työpaikkoja. Tämän vuoksi siirtymä hiilineutraaliin kiertotalouteen tulee toteuttaa oikeudenmukaisella tavalla, tukemalla alueita ja työntekijöitä, joihin siirtymä vaikuttaa eniten. Kilpailukykyinen ja hiilineutraali kiertotalous vaatii tulevaisuudessa monipuolista ilmasto- ja ympäristöosaamista eri toimialoilla ja koulutusasteilla.

Valiokunnalle toimitetuissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että EU:n uudesta kiertotalouden toimintasuunnitelmasta puuttuu konkreettinen tavoite neitseellisten raaka-aineiden

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

käytön vähentämiselle ja uusiutuvien sekä uusioraaka-aineiden käytön lisäämiselle. Toimintasuunnitelmassa ei myöskään aseteta jätteen vähentämistavoitteita esimerkiksi yrityksille, vaikka mahdollisuuksia yritystoiminnasta syntyvän jätteen määrän vähentämiseen olisi olemassa. Valiokunta suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti sitovien tavoitteiden asettamiseen edellä mainituilla tavoin raaka-aineiden käytölle ja jätteen vähentämiselle ja pitää tärkeänä asian esille nostamista toimintasuunnitelman jatkovalmistelussa. Esimerkiksi kierrätysmuovien osuutta koskevat vaatimukset voivat edistää muovien tehokasta kierrätystä. Valiokunta korostaa, että samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että kierrätysmateriaalien käytön lisääminen on kokonaisuutena ympäristöllisesti kestävää eikä johda ympäristön kannalta epäedullisiin raaka-ainevirtoihin.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston kannassa on nostettu esille useita kannatettavia toimenpide-ehdotuksia liittyen muun ohella kestäviin julkisiin hankintoihin sekä pyrkimykseen tehdä kestävästä tuotteista ja palveluista valtavirtaa laajentamalla ekosuunnittelua ja kerätyn tuotetiedon saatavuutta. Valiokunnan näkemyksen mukaan julkisia hankintoja voidaan hyödyntää kiertotalouden vahvistamisessa asettamalla julkisille hankinnoille tavoitteita, jotka edistävät kestäviä ja ympäristöä säästäviä tuotteita ja ratkaisuja. Julkisten hankintojen ja rahoituksen avulla on mahdollista myös edistää innovointia esimerkiksi rakentamishankkeissa. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että kuluttajia suojellaan viherpesulta tarjoamalla tuotteista luotettavaa tietoa. Kulutustavaroiden osalta kannatettavia ovat myös toimintasuunnitelmaan sisältyvä ehdotus edistää tuote palveluna -malleja tai muita malleja, joissa vastuu tuotteen suorituskyvystä säilyy valmistajalla koko tuotteen elinkaaren ajan, sekä kielto hävittää myymättä jääneet kulutustavarat. Valiokunta korostaa lisäksi valtioneuvoston kannassa esitetyillä tavoilla uusien palveluihin ja jakamiseen perustuvien liiketoimintamallien edistämistä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2020 vp

Helsingissä 16.6.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina